УДК [378.091.212:37]:005.336.5-027.22

ВИРОБНИЧА ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ НАВИЧОК МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ГЕОГРАФІЇ

Гришко С.В., к. г. н., доцент,
Левада О.М., к. г. н., доцент
Непша О.В., старший викладач
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

У сучасних соціокультурних умовах суспільство висуває підвищені вимоги до рівня професійної компетентності та кваліфікації педагогічних працівників. Така тенденція має національний характер, що зумовлює необхідність модернізації системи професійної освіти. Вдосконалення змісту та технологій підготовки педагогічних кадрів безпосередньо впливає на ефективність реалізації концепції Нової української школи у закладах загальної середньої освіти.

Роль учителя в сучасному освітньому процесі не лише не зменшується, а, навпаки, постійно зростає. Саме педагог є ключовою фігурою, яка створює сприятливі умови для індивідуального розвитку, духовно-морального становлення та соціалізації здобувачів освіти.

Виробнича педагогічна практика студентів-географів є важливим етапом формування професійної компетентності майбутнього вчителя. У процесі її проходження студенти набувають практичного досвіду, закріплюють теоретичні знання та формують уміння, необхідні для ефективної педагогічної діяльності. Результативність практики значною мірою залежить від її організації, а також від рівня відповідальності, з якою студенти підходять до виконання своїх обов’язків [1].

Основною метою виробничої педагогічної практики є опанування студентами основних функцій педагогічної діяльності та розвиток професійно значущих якостей особистості майбутнього вчителя учителя географії. Одним із провідних завдань практики є формування здатності забезпечувати єдність навчального й виховного процесів у контексті реалізації цілей Нової української школи.

Під час практики студенти залучаються до вирішення реальних завдань педагогічної діяльності: опановують зміст і структуру професійної роботи, здійснюють психолого-педагогічне вивчення учнів, проводять уроки, факультативні та позакласні заняття, організовують виховну роботу. Вони набувають досвіду взаємодії з педагогічним колективом, батьками, соціальними педагогами, психологами, а також долучаються до методичної та дослідницької діяльності. В умовах реалізації концепції Нової української школи особливого значення набуває проєктно-дослідницька діяльність учнів, тому студенти повинні оволодіти сучасними педагогічними технологіями та апробувати їх у навчальному процесі. Таким чином, діяльність студентів у період практики можна розглядати як модель професійного становлення майбутнього вчителя.

Специфіка педагогічної практики полягає в тому, що студенти на певний час стають повноправними членами педагогічного колективу навчального закладу. Вони дотримуються встановленого розпорядку, педагогічних норм, традицій школи, виконують обов’язки відповідно до трудової дисципліни та єдиних методичних вимог. Майбутні педагоги беруть участь у засіданнях педагогічних рад, методичних об’єднань, семінарах, конференціях, вивчають і узагальнюють досвід діяльності провідних учителів. Їхня взаємодія з наставниками має ґрунтуватися на принципах взаємоповаги, педагогічного такту, співробітництва та творчого обговорення актуальних професійних проблем.

Одним із провідних і водночас найскладніших завдань педагогічної

практики студентів-географів є свідоме та системне застосування комплексу здобутих теоретичних знань – як фахових, так і психолого-педагогічних, соціальних і гуманітарних [2]. Виробнича педагогічна практика виступає своєрідним індикатором рівня загальної культури майбутнього вчителя, його професійної готовності та педагогічної зрілості.

Важливим чинником ефективності проходження практики є загальна атмосфера в закладі освіти та професійний рівень педагогічних працівників, які виступають наставниками студентів. Саме від їхнього досвіду, педагогічної майстерності та особистісних якостей значною мірою залежить успішність професійного становлення студентів.

Виробнича практика у педагогічних університетах має поступово ускладнюваний і творчий характер, спрямований на розвиток дослідницьких здібностей студентів. У процесі адаптації до умов навчального закладу розширюються їхні можливості у виборі змісту, форм і методів роботи, а також у здійсненні самооцінки та взаємооцінки результатів діяльності. Надзвичайно важливим є формування в студентів здатності до аналізу та критичної оцінки власної педагогічної практики, адже саме цей досвід стає основою для подальшого професійного саморозвитку.

Отже, виробнича педагогічна практика є фундаментальною складовою системи професійної підготовки майбутніх учителів географії, оскільки забезпечує формування ключових компетентностей, умінь і навичок, необхідних для ефективної педагогічної діяльності.

Аналіз науково-педагогічної літератури [1-5] та особистий досвід керівництва виробничою педагогічною практикою студентів спеціальності А4.07 Середня освіта (Географія) першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти у Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького дав змогу визначити основні професійні вміння та навички, які формуються у

процесі проходження практики (таблиця 1).

Таблиця 1 - Основні вміння та навички, що формуються під час виробничої педагогічної практики (складено авторами за [1-5])

№ з/п	Група вмінь	Зміст професійних умінь і навичок, що формуються під час практики
1	Проєктувально-прогностичні вміння	Уміння прогнозувати процеси навчання й виховання особистості, результати педагогічних впливів, можливі труднощі у реалізації навчально-виховного процесу. Здатність визначати цілі та завдання педагогічної і методичної діяльності, планувати роботу з учнями, батьками, педагогічним колективом.
2	Організаторські вміння	Компетентність в організації навчально-виховного процесу, уміле керування діяльністю учнів у різних формах роботи (урок, позакласна діяльність, трудова діяльність тощо).
3	Методичні вміння	Володіння методами і прийомами роботи з учнями, спрямованими на розвиток географічних уявлень, картографічних навичок, пізнавальної активності та творчих здібностей. Уміння здійснювати індивідуальний підхід, створювати сприятливі умови для розвитку і навчання.
4	Комунікативні вміння	Здатність ефективно організовувати педагогічне спілкування, дотримуючись педагогічного такту; формувати атмосферу співробітництва, взаємоповаги та творчої взаємодії. Уміння чітко висловлювати думки, моделювати комунікацію з учнями, батьками, колегами; розуміти й враховувати психологічний стан дітей.
5	Дослідницькі вміння	Уміння визначати цілі та завдання дослідження, планувати навчально-виховний процес відповідно до індивідуальних особливостей учнів. Здатність застосовувати методи педагогічного дослідження (спостереження, анкетування, експеримент, аналіз, узагальнення результатів) і впроваджувати передовий педагогічний досвід.
6	Діагностичні вміння	Компетентність у вивченні особистості учня, колективу та умов навчально-виховного процесу; вміння аналізувати власну діяльність і результати навчання. Здатність до педагогічної діагностики рівня сформованості знань і вмінь, оформлення результатів аналізу, складання психолого-педагогічної характеристики.
7	Прикладні вміння	Уміння естетично та педагогічно обґрунтовано оформлювати навчальне середовище, створювати дидактичні матеріали та засоби навчання. Під час практики студенти мають можливість перевірити відповідність своїх особистісних якостей обраній професії, реалізувати набуті теоретичні знання у практичній діяльності та вдосконалити професійну компетентність.

У процесі педагогічної практики відбувається розвиток творчої активності у студентів, формуються знання, вміння і навички, що забезпечують їх здатність і готовність до здійснення конкретної професійної педагогічної діяльності.

Література :

1. Адобовська М. В. Роль педагогічної практики у формуванні професійної компетентності майбутнього вчителя географії. *Вісник Черкаського університету. Серія: Педагогічні науки*. 2019. Вип. № 2. С. 57–62.

2. Браславська О. В., Макаревич І. М. Сучасні підходи до створення організаційно-педагогічних умов педагогічної практики студентів ВНЗ. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. 2014. Ч. 1. С. 52–58.

3. Воровка М. І., Проценко А. А. Педагогічна практика як засіб формування професійної майстерності вчителя в умовах реформування освіти. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. № 69. Т. 2. С. 57–61.

4. Донченко Л. М., Іванова В. М., Непша О. В., Сапун Т. О. Роль і місце виробничої практики в професійному становленні майбутніх учителів географії. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Вип. 11. С. 126–130.

5. Прохорова Л. А., Непша О. В., Зав'ялова Т. В. Розвиток професійних умінь майбутніх учителів географії в процесі проходження виробничої (педагогічної) практики. *Інноваційна педагогіка.* 2019. Вип. 9. Т. 2. С. 113–117.